

מסורת הש"ס

א) [חולין פח: א] ג) [סוכה נד. וס"ן, א] נגעים פ"ד פ"ז ע"ש ד) [נשם משנה ג, ס] [שנועות כו, א] ו) [נשא ה ח, א] ו) כס"א: ומעמד, פ"ח [נש"ל מ"ו, ט] ו) [חולין פח: א] [גיתין יט, ב] ג) גי' רש"י אפר ע"ש, ט ד"ה והכז במילף וכו', פ) ווע"ע מוס' חולין כד. ד"ה יבול, ו) ווע"ע מוס' מנחות יח: ד' מניין ומוס' קידושין טו: ד"ה וזה ומוס' יבמות ג: ד"ה למעוטי ומוס' כמותות נא: ד"ה משה ומוס' גיתין ג: ד"ה אין מוילין ומוס' ז"ק נא. ד"ה משה ועוד שס: ד"ה שלשה,]

הנהגות הב"ח

א) הש"י ד"ה המורה אמה תער ז"ל קודם ד"ה המורה אמרה ספר: ב) ד"ה ארנ"י וכו' והלכה עוקבת הס"ד ואח"כ מ"ה הא עוקבת מוספת:

מוסר רש"י

עוקבת. כורסת (איוב זל ד, ע"ש),

הערות

תוספות שאגין

ה"ג רש"י זיל [נלא גרס] לרבות נוב וגבעון ויחלה ובית עולמים משום דשילה משכן הוא ולא צריך לרביי' דהא עיקר הכתוב ביה כתיב ונוב וגבעון אין משכן וכן את הסטות דהא במת יחיד היא. ולא היה שם ארון אלא מוכב הנחשת לבדו ולא קריבא בהן מנחת סוטה ור"ה שום חובב יחיד שאין לה זמן קבוע כדאמרי' בשחיט' קרישים ובמסכת מגילה אבל בית עולמים הוצרך לרבות שלא תאמר משכן נאמר ולא מקדש ל"ה. אינו צריך לרבות בית עולמים ומה בטומאה קלה שהיא ליכנס בטומאות ב"ד אלא כרת לא חלק הכתוב בין משכן למקדש שנ' ופרשה פרה אדומה [שני פסוקים] בית עולמים [משכן] ה' טמא. וכתיב את מקדש ה' טמא כל"ש ושהושו מקדש למבטח לבדוקה ולבטעה מחובן ל"ה. אליבא דב"ש לא תיבעי לך דאמר לא מצינו אפר שקורי עפר פלוגתיהו גבי כיסוי הדם. ואומר ר"ת דהא דקאמר ב"ש דאפר לאו עפר היינו באפר של אוכלין כגון אפר פרה אבל אפר דעצים מודו דהוי עפר ומכסין בו. ומ"ה כתב ר"ת הכי משום דק"ל דהא דקאמר פ"ק [דביצה] גבי פלוגתא דב"ש וביה הכל מודים בדקך גנין מבטוח יום ובאפר כירה שהוא מן המוכן פי' ומותר לכסות בו. ומ"ה פי' דאפר מודים כי קאי אלא אדקר [עפר] דקאמר ב"ש. י"ל דמיידי באפר של אוכלין וחכי נמי לענין שוטה מביבא ליה באפר של אוכלין. ולפי פי' רש"י דפי' ההם דהא דקאמר מודים לא קאי אלא אדקר נעוץ ולא אאפר כירה דאפי' באפר כירה פליגי ב"ש ואמר שיין מכסין

אינו לריך. לרבות צית העולמים: **ומה עומאה קלה**. ליכנס בטומאת הגוף למקדש שאינה צמיחת צ"ד אלא כרת לא חלק הכתוב בין מקדש למשכן שנאמרו בפרשת פרה אדומה שני פסוקים כי את מקדש ה' טמא (כי) את משכן ה' טמא (במדבר יט): לא כל

שילה נוב וגבעון ובית עולמים איסי בן מנחם, אומר אינו צריך ומה בטומאה קלה לא חלק הכתוב בטומאת איש חמורה לא כ"ש א"כ מה ת"ל בקרקע המשכן שלא יביא מתוך קופתו איביעאי להו אין שם עפר מהו שיתן אפר אליבא דבית שמאי לא תיבעי לך דאמרי לא מצינו אפר שקרוי עפר כי תיבעי לך אליבא דבית הלל דאמרי א) מצינו אפר שקרוי עפר מאי אע"ג דאיקרי עפר הכא בקרקע המשכן כתיב או דילמא האי בקרקע המשכן לבדאיסי בן יהודה ולבדאיסי בן מנחם הוא דאתי ת"ש דא"ר יוחנן משום ר' ישמעאל בשלשה מקומות הלכה עוקבת מקרא התורה אמרה בַּעֲפֶר והלכה בַּבָּכַל דבר התורה אמרה בַּתַּעַר והלכה בַּבָּכַל דבר התורה אמרה בַּסֵּף והלכה בַּבָּכַל דבר ואם איתא ליחשוב נמי האי תנא ושייר ומאי שייר דהאי שייר מצורע דתניא והיה ביום השביעי יגלה את כל שערו כלל את ראשו ואת זקנו ואת גבות עיניו פרט ואת כל שערו יגלה חור וכלל כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא בעין הפרט מה פרט מפורש מקום כינום שער וגראה אף כל מקום כינום שער וגראה מה רבי רבי שיער הרגלים מאי מיעט מיעט דבית השחי ודכויליה גופיה והלכתא ימגלח כדלעת דתנן בא לו להקיא את המצורע מעביר תער על כל בשרו וקתני סיפא וביום השביעי מגלחו יתגלחת שניה כתגלחת ראשונה אמר רב נחמן בר יצחק כי קא חשיב הלכה עוקבת מקרא הא עוקבת מדרבנן היא רב פפא אמר כי קא חשיב הלכה עוקבת ועוקרת הא עוקבת ומוספת היא רב אשי אמר הא מתניתא מני רבי ישמעאל היא דדריש כללי ופרטי כדלעת

דמרצין מיניה לרבות כל דבר דריש ליה צמחינה מתגרשת ואינה מתגרשת צכסף כדדרשינן לה התם וכן כוין אלא אהלכה למשה מסיני מסמינן וקראי אסמכתא בעלמא הוא הלכך שאר מדרשים רציונין דכל התורה כולה לא חשיב להו ר' ישמעאל כהלכה עוקבת מקרא אלא הני תלת. ובמסכת קידושין ירושלמי פ"א סו"ה מ"א משנה זו דר' ישמעאל ואין תער מן השלשה אלא מרצע והכי תניא התם התורה אמרה ספר והלכה בכל דבר התלוש התורה אמרה עפר והלכה בכל דבר המגדל נחמים התורה אמרה מרצע [שמות כא] והלכה אמרה אפי' קול וסירה והוא נראה צעניי מאד דהך דתער מוספת הוא: ואם **איפא**. דאפר נמי כשר ליחשב נמי דבהא הלכה עוקצת מקרא

דהתורה אמרה עפר והלכה אמרה אף אפר וממשעותיה לא משמע לן דהא לרבי ישמעאל י עפר לאו מממשעותיה ממש נפקא ליה לענין כיסוי הדם: **סנא ושייר**. לא חשבינהו לכולהו מקומות: **שייר מצורע**. בתגלחת שניה שהוא לריך שני תגלחות דכתבי וצבם המטהר את בגדיו וגו' והיה ציום השביעי יגלה את כל שערו וגו' בתגלחת ראשונה לא כתב כלל ופרט אלא את כל שערו סתם דמשמע כל גופו זרועותיו ושוקיו וצית השחי שיהא כל גופו חלק כדלעת ובתגלחת שניה כתוב בכלל ופרט דמשמע מקום כינום שיער שיהא שם קידושן שיער הרצה למעוטי זרועותיו ושוקיו שאינו מכונס וגראה למעוטי צית השחי: **שיער הרגלים**. דאוחו מקום ולישנא מעלייתא נקט: **והלכה מגלה כולו כדלעת**. אף בתגלחת שניה קתני דמגלה כל גופו: **כדסנן**. במסכת נגעים פ"ד מ"ג: **לפקיף**. לגלחו כולו. לשון לא תקיפו פאת ראשכם (ויקרא יט): **מעציר עער על כל צערו**. ובתגלחת ראשונה קאי: ה"ג **וקתני סיפא וציום השביעי מגלחו תגלחת שניה כתגלחת ראשונה**. ולא גרסינן יגלחנו שתהא תגלחת וכו' דלאו אקרא קאי אלא לשון המשנה ומגלחו תגלחת שניה כתגלחת ראשונה תנן זה. אלמא שניה נמי כדלעת דהא תנא ליה בתגלחת ראשונה מעציר תער על כל צערו: **אמר רב נחמן בר יצחק**. מצורע לא שיורא הוא דכי קא חשיב עוקבת עוקבת מקרא כגון ספר תער עפר דכתיב בהדיא והלכה עוקבת י מוספת על המקרא: **רב אשי אמר הא מפניסא**. דקתני מקום כינום שיער וגראה: **דדריש**. כל התורה כולה בכלל ופרט כדאמרין בשבועות צפ"א (דף כו). רבי ישמעאל שימש את רבי נחוניא בן הקנה שהיה דורש את כל התורה בכללי ופרטי ור"ע שימש את נחום איש גס זו שהיה דורש כל התורה צריצוי ומיעוטי. וכבר פירשתי כל משמעות כלל ופרט וריצוי ומיעוט וחילוקן במס' סוכה צפ' החליל (דף ק: א).

היה מביא פרק שני סוטה

לרבות נוב וגבעון שי"ה ובית עורמאים. רש"י גורס להציא קרקע צית עולמים ושיצט הגירסא שילה נוב וגבעון משום דנוצ וגבעון אין משקין בהן סוטות משום דהויא מנחת יחיד שאין קצוע לה זמן ותימה ששיצבה משום קושיא זו דילמא קצבר איסי בן יהודה כרבי יהודה דלמר צפרק צתרא דשחיטת קדשים (וזכרים ד' ק"ח). כל שהצבור והיחיד מקריצין צאהל מועד שצמדבר מקריצין צאהל מועד שצגלגל ואין חילוק ציחיד אלא צממו שצבאש גגו והשחא הולרך לרבות נוצ וגבעון משום צדמה הוו:

ובית העורמאים. מקשינן אמאי אינטריך לרבות צית העולמים והאמר צפ"צ דשבועות (דף נא:) דמשכן אקרי מקדש ומקדש אקרי משכן ואי לא הוה כתיב אלא (כי) את משכן ה' טמא הוה נמי מקדש בכלל הכא נמי נימא הכי וצברס מסכת עירוצין (דף ג). דנפקא לן שלמים ששחטן קודם שיפתחו דלתות ההיכל פסולים צמקדש משום דמקדש אקרי משכן ואע"ג דושחטו פתח אהל מועד צמשכן כתיב ולפי גירסת הספר הוה אחי שפיר דהוי מני למימר עיקר רציבא לא הוה לריך אלא משום נוצ וגבעון וצית עולמים נקט אגב שיטפיה אצל ר"י פירש האי דאינטריך הכא לרבות צית עולמים משום דכתיב קרקע משמע היכא דאיכא קרקע לאפקוץ צית העולמים דהואי רי"פה ולא מסתבאר משום דמריצויא דקרקע מרצין צית העולמים דאי לא הוה כתיב קרקע לא הוה צית העולמים בכלל ולפירושו לא הוה לריך למיכתב קרקע כלל ועוד קשיא מפ' טרף צקליפ' (יומא דף מד). דמיינא צרייתא וכל אדם לא יהיה צאהל מועד אין לי אלא אהל מועד שצמדבר שילה וצית העולמים מניין אלמא דשילה לא הוה בכלל אהל מועד וכן צית העולמים וצפ"ק דעירוצין (דף ג). אמר דצית העולמיות הוה בכלל אהל מועד ושחטו פתח אהל מועד הואיל ומקדש איקרי משכן וכן צפרק הוציאו לו (יומא דף נג). רצ שעת אמר אין לי אלא אהל מועד שצמדבר שילה וצית

עולמים מנין ת"ל וכסה י: **ואם איתא ליחשב נמי הא**. תימה היכי מני למיפשט מדר' ישמעאל והא סבירא ליה כצית שמאי דאפר לא איקרי עפר ואליצא דצית שמאי לא קמיצעי' ליה אלא אליציה דצ"ה א"כ ה"ג אפר בכלל משמעווא דעפר משום דהכא דקרקע כתיב: **תנא ושייר**. ואי קשיא היכי מני למימר תנא ושייר והא שלשה קתני ואמר צפ"ק דקידושין (דף נא:) גבי הענקה וכי תימא הכא נמי תנא ושייר והא ארבעה קתני וגראה דהתם דוקא כיון דנחת למינייא דוקא הוה משום דקתני צסיפא ואי אתה יכול לומר ארבעה צאחד מוכן כו' ואם איתא דמיתא האצ נמי מוציאה היה יכול לומר ארבעה צאשק"י מאי

לרבות נוב וגבעון ובית עולמים איסי בן מנחם, אומר אינו צריך ומה בטומאה קלה לא חלק הכתוב בטומאת איש חמורה לא כ"ש א"כ מה ת"ל בקרקע המשכן שלא יביא מתוך קופתו איביעאי להו אין שם עפר מהו שיתן אפר אליבא דבית שמאי לא תיבעי לך דאמרי לא מצינו אפר שקרוי עפר כי תיבעי לך אליבא דבית הלל דאמרי א) מצינו אפר שקרוי עפר מאי אע"ג דאיקרי עפר הכא בקרקע המשכן כתיב או דילמא האי בקרקע המשכן לבדאיסי בן יהודה ולבדאיסי בן מנחם הוא דאתי ת"ש דא"ר יוחנן משום ר' ישמעאל בשלשה מקומות הלכה עוקבת מקרא התורה אמרה בַּעֲפֶר והלכה בַּבָּכַל דבר התורה אמרה בַּתַּעַר והלכה בַּבָּכַל דבר התורה אמרה בַּסֵּף והלכה בַּבָּכַל דבר ואם איתא ליחשוב נמי האי תנא ושייר ומאי שייר דהאי שייר מצורע דתניא והיה ביום השביעי יגלה את כל שערו כלל את ראשו ואת זקנו ואת גבות עיניו פרט ואת כל שערו יגלה חור וכלל כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא בעין הפרט מה פרט מפורש מקום כינום שער וגראה אף כל מקום כינום שער וגראה מה רבי רבי שיער הרגלים מאי מיעט מיעט דבית השחי ודכויליה גופיה והלכתא ימגלח כדלעת דתנן בא לו להקיא את המצורע מעביר תער על כל בשרו וקתני סיפא וביום השביעי מגלחו יתגלחת שניה כתגלחת ראשונה אמר רב נחמן בר יצחק כי קא חשיב הלכה עוקבת מקרא הא עוקבת מדרבנן היא רב פפא אמר כי קא חשיב הלכה עוקבת ועוקרת הא עוקבת ומוספת היא רב אשי אמר הא מתניתא מני רבי ישמעאל היא דדריש כללי ופרטי כדלעת

ואי אתה יכול לומר ד' באחד מהם ופרי' וניתני נמי מיתת האב וכי תימא תנא ושייר והא ד' קתני וה"ג הוה ליה למפרך הכא. וי"ל דהתם היינו טעמא משום דקת' ואי אתה יכול לומר ד' באחד מהם מ"ה פריך ליה והא ד' קתני אבל הכא לא שייך למימר הכי והא דפריך במכות תנא ח' לאוין קתני ואת אמרת תנא ושייר ה"ג הוה ליה למפרך הכא היינו משום דנחית למניינא לאפשרי לארין:

מוז.

עין משפט

גר מצוה

בו א מיי פ"ד מהל' שחיטה הלי"א סמג עשין עד טו"ש"ע יו"ד סי' כח סעי' נד:

בו ב מיי פ"ה מהל' מירות הלי"א:

בח ג מיי פ"ד מהל' גירושין הל' ג ג

סמג עשין ג טו"ש"ע א"ש"ע סי' קכד סעי' א ג:

בח ד מיי פ"ה מהל' טומאת צרעת הלי"א

סמג עשין רלו רל:

ל ה מיי שם הלי"צ:

תורה אור השלם

1. ואיש איש מבני ישראל ומן הגר הגוי בתוכם אשר יצור ציד חיה או עוף אשר יאכל וישפר את דמו ובסודו בעפר:
2. כל ימי גדר גורו תער לא יעבר על ראשו עד מלאות הקצם אשר יצור ליו קדש ויהיה גדל פרע שער ראשו:
במדבר ו ה

3. כי יקח איש אשה ובקעה ויהיה אם לא

תמצא חן בעיניו כי קוצא בה ערות דבר וכתב לה ספר פרייתו ונתן בקדה ושלחה מביתו:

4. ויהיה ביום השביעי יגלח את כל שערו את ראשו ואת זקנו ואת גבת עיניו ואת כל שערו יגלח וקבס את בגדיו ורצץ את בשרו בפנים וקרה:
ויקרא יד ט

חוס' שאגין (המשך)

של זית ועל הנייר ועל הלוח כשר. התורה אמרה תער לא יעבור על ראשו והלכה בכל דבר כדחניא נזיר שגילה בין בזמן בין בתער או שספסף כל שהוא חיוב. וכל חגי גן מקומות הוי עוקרת ועוקבת והקשה בקוטרס גבי נזיר אין זה עקירה איברא עקירה היא שמלקין אותו על כך ואסור להכות ישראל על חנם שהרי אמרה תורה לא יוסיף פן יוסיף. ואי"ת מאי קאמר עוקבת אן דריש' להו כרלהו בכלל ופרט דבכולהו איכא ויכבו דקראי בגיטין ובגזיר ובסוטי הדם ומאי קאמר עוקבת הא מקראי נפקי להו. וי"ל דסבירא ליה לר' ישמעאל דכולהו הגי ריבויין איצטרכיו להו כדמפרש התם קרא דוכתב דמריב' מיניה לרבות כל דבר איצטרכא ליה למדרש בכתיבה מתגרשת ואינה מתגרשת בכסף וכן כוין. אלא הלי"ם הם קרא אסמכתא בעלמא חילקך שאר מדרשים ירוביין וכל התורה כולה לא חשיב להו ר' ישמעאל בהלכה עוקבת

מקרא כי אם אלו הגי כפ"ה ופי' באורין. ועוד פ"ה דבירושלמי דמסכת קידושין מייית משנה דר' ישמעאל ואין תער מן הגי אלמא מרצע דהכי תניא התם התורה אמרה מרצע והלכה אפי' טיל וסירה ומקרה ומכתב ופי' נזאית צעני דהך דתער חוספת היא ל"ה: תנא ושייר ואי"ת אמאי לא פריך והא בגי' קתני כדפריך בפ"ק דקידושין גבי ד' מעניקין להם ג' באיש וג' באשה

וי"ל אתה יכול לומר ד' קתני וה"ג הוה ליה למפרך הכא. וי"ל דהתם היינו טעמא משום דקת' ואי אתה יכול לומר ד' באחד מהם מ"ה פריך ליה והא ד' קתני אבל הכא לא שייך למימר הכי והא

בת הלפי זה אתי שפיר הכא דמיבעי ליה לענין סוטה בכל מיני אפר: בגי' מקומות התורה עוקבת את המקרא פ"ה עוקבת מקפחת את עקבה והעמדתו ועוקרתו אישטלונ"י"ר בלע"ז: התורה אמרה בעפר לענין כיסוי ולא הכשר דבר אחר וההלכה בכל דבר המגדל צמחים הגיר והגור וסיד וחרס ולבינה שכתשה. התורה אמרה ספר לענין כריתות ולא ד"א והלכה בכל דבר שאפי' כתבו על העלה